

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. — Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 25

V Trstu, dne 1. septembra 1923.

Leto IV.

CIVILIZATORNE MOČI

Po velikih pretresih svetovne vojne in njenih posledic se zemlja še ni umirila. Dogodki so jo globoko preorali, zato toliko više poganja setev sprememb. Pojavi na šolskem polju niso manj zajemljivi od pojavov drugod v javnem življenju — dovolj prilike smo imeli opazovati jih — in tudi zaključeni še niso, saj se pripravljena reforma vsega osnovnega šolstva v državi do danes še ni udejavila.

Dejansko stare pokrajine doslej niso doživele tolike preuredbe, kakršni je bila podvržena šola v novih. Zato bi lahko trdili, da se je v tem oziru pri nas že dosegel višek. Izvedle so se velike spremembe v učnem in upravnem pogledu, tako, da že lahko razberemo smernice preuredbenega dela. Vidimo pa tudi, da v končnih težnjah vendar ni edinosti, ker se prav tako pogosto poudarja, da morajo drugojezična plemena države polagoma izginiti, kakor se zagotavlja, da nihče tega ne zasleduje in da je kulturni razvoj vsem državljanom Italije enako pravično zajamčen.

Mimo časniških prerekanj in dnevnih želja sodimo lahko stvari s kriterijem resnice, dejstev. Tako dejstvo — ni prvič, da ga omenjamo — je potreba ljudske izobrazbe, ki ji je osnovna šola podlaga. Brez osnovne šole ne gre; ne gre danes, v XX. stoletju, v zadnji gorski vasi, kakor je nemogoč uspešen pouk šest-sedemletnega otroka v drugem, nematerinem jeziku. G. F. C. C. je v «Giornale di Udine» sam priznal, da se mora marsikje v državi poučevati prva leta v osnovni šoli v narečju dotične pokrajine, in šolska oblast je za pouk državnega jezika nastavila po naših šolah posebne učitelje, ne da bi ukinila ali prikrajševala pouk v materinem jeziku. S tem je priznala nele staro didaktično načelo, ampak tudi moralno pravico ljudstva, ki plačuje davek v skupne državne namene, torej tudi za svoje gmotne in duševne potrebe, do šole in do kulturnega razvoja. Istočasno je priznala polno državljansko pravico učitelju, ki izhaja iz tega ljudstva.

Žalibog so se ponekod ta načela lomila in kjer so se lomila, je pričela krivica. Dve težnji sta zadeli ena ob drugo, nastala je zmeda. V tej zmedu je prišlo do grehov, od katerih je gotovo najzoprnejši, da so se dobili posamezniki, ki so izrabljali kaotični položaj in skušali kovati v njem lastne koristi. Če bi se v vsej šolski politiki vzdržala povsod trdna, načelna smer, če bi se obvarovalo neko modro, na zdravi razsodnosti

in na prirodnih zakonih temelječe ravnotežje, bi ne imeli med nami ljudi, ki so kramarili z lažnjivim patriotizmom zato, da so se sami laže vzdržali, dobro vedoč, kako nezadostne so njih moralne in tudi strokovne sposobnosti.

Poedine osebe, ki so segale tu in tam na svojo pest preko namenov šolske oblasti same, so veliko pripomogle ponekod k zastrupljenju razmer, ki jih bo morda šele čas polagoma ozdravil. Omenimo naj tu zgolj posebne učitelje za italijanščino. Skoro vsak kraj ima svoj tip. Dobe se taki, ki hvalevredno vrše svojo dolžnost, didaktično in moralno kvalificirani za svoje delo, a najdejo se tudi, ki neprestano prežijo za učiteljstvom na šolah, kjer poučujejo, in so vsi srečni, če morejo kaj o njih poročati šolski oblasti. A tega bi ne delali, ne bi se osebno omadeževali, ko bi ne vedeli, da kdo pričakuje njih ovadb in da jim je zanje hvaležen. Če kaj se mora tako počenjanje človeku studiti. Ne vladajo vedno najboljši odnosi med učiteljstvom ene šole. Preveč je razlike v človekovem značaju v naziranju, v razpoloženju, da bi soglašali v vsem. Z učiteljem specialistom pa, ki ve, da pričakujejo njegovih poročil, je vsaka beseda še tim težja, ker bo morebitno osebno nasprotje javil kot neizprosno sovraštvo nasproti Italiji.

V mnogih slučajih pa je razmerje med učnimi močmi za italijanščino in med ostalim učiteljstvom najboljše. Višje čuvstvo človeške solidarnosti se more vzpeti preko vseh razlik v značaju, v jeziku in nazorih, more združiti v soglasje ljudi, ki bi jih brezvestni izigravači najraje kakor živali hujskali enega na drugega. Ni treba da so učitelji, pripadniki stanu z istimi težnjami, ki se medsebojno zblížajo v lic neštetim predsodkom; resnično kulturni ljudje z nravnimi vrlinami morejo živeti v nekem sporazumu, na neki jasni višini, kjer neha strast in neha divje, barbarsko sovraštvo. Kali tega boljšega sožitja so dane v človeku samem in se pokažejo včasih v najsvetlejši luči. Če se vrže človek v valove, da reši neznanca, ki se utaplja, kako naj si to razložimo, če ne z obstojem nekega plemenitejšega nagona? Ako bi tega ne bilo, bi postalo življenje kletka sovražnih si zverí, ki se tržejo, dokler poslednja ne obleži.

Kakor med poedinci, tako je mogoče neko višje življenje med celimi človeškimi plastmi. Toda mogoče je le, kjer ni zlobe, kjer ni krivice in predvsem, kjer ni zaslepljenja. To je civilizacija, ki jo išče ves razvojni proces človeštva. Vzlic hudim časom, v katerih je slepota menda

edina luč, vemo, da je civilizacija sila, ki zmaguje nad nasilnostjo. To vero je ohranila ogromna večina v Zvezi včlanjenega učiteljstva. Vkljub preizkušnjam, ki jih mora naš stan tu in tam prenašati, vemo, da se osnovna šola ne da odstraniti in da ne bo nikdar mogoče iz nje popolnoma odstraniti učitelja, ki zna jezik šolodolžne mladine. Oblasti sicer prav lahko odslovo — in tudi brez ozira na zakon — vse učiteljstvo, a ne morejo tega storiti brez težke škode za državne interese. Izvedljive so stvari, a če so vzdržljive, je drugo vprašanje. Prej ali slej so moči civilizacije, onega vsigeja življenja, h kateremu stremi ves človeški rod, ki vlože svoj končni in nepremagljivi «veto» v delo dneva, v delo uspehov in — zmot.

Bliza se pričetek novega šolskega leta in z njim prihaja čas, ki je za učiteljstvo zelo važen, čas, ko se posebno mlajšim učnim močem odloča službovanje. Učiteljstvo nima vpogleda v stvari, ki so zanj življenjske važnosti, ker današnji položaj njegovih zastopnikov ne pozna. Tako so možne stvari, ki včasih niso bile možne: krivice, ki jih delajo poedine odločujoče osebe, mimo intencij in morda celo proti volji višjih oblasti. Slovansko učiteljstvo Italije gre ravno pot:

spoštuje državne zakone in ne želi družega kot gibat se v njih širokem okvirju. Še več: čuti se poklicano, prispevati po svojih močeh, da se podere ona večstoletna stena, ki se je režimu Dunaja posrečila zgraditi med italijanskim in slovanskim življenjem v času od začetka propadanja trgovske ljudovlade Benetk dalje. Če kaj, je pripravljena turneja učiteljskega pevskega zbora po večjih mestih Italije dokaz za to. V tem zavestnem prizadevanju ene cele organizacije, ki združuje učiteljstvo brez razlike strank, se kaže zmagovanje civilizatornih sil, ki se vedno dvignejo nad vse ovire, nad sovraštvo in predsodke dneva, ter iščejo resnice in onega boljšega življenja, ki vzbrsti tudi na razvalinah najmračnejših dob gmotnega in duhovnega razdejania.

Bliza se pričetek šolskega leta, ki je za učiteljstvo izredno važen radi vsakdanjega kruha, o katerem se ob tej priliki odloča. Dasi bi želeli modrega in pravičnega postopanja s stanom, ki mu je izročena plamenica prosvete, si ne delamo veliko nadej, da bomo takega postopanja tudi povsod deležni. Premajhni in prekratkovidni so ponekod ljudje, ki o nas odločajo. Zapisali pa smo te vrste, da bodo kdaj pričale za nas.

PETDESETLETNICA okr. učitelj. društva v Gorici

(Konec)

Najboljše je bilo naše šolstvo ob času Finžgarjevega nadzorstva, ker je bil ta nadzornik goreč zaščitnik učiteljstva in izboren šolnik. Branil je z uradnega mesta šolo in naš stan pred vsemi nepoklicanimi kritikastri. Tu imamo dokaz, koliko moč doseže organizacija samostojnega stanu, ki se vlada sama in je edina izvrševalna oblast tudi in propria causa. Takšna organizacija je bila, je in bo naš vzor. Pričelo je v šolskem notranjem delu živahno tekmovanje in padli so prvi svetli žarki svobodnega solnca v naše šole in v naše stanovske vrste. Osamosvojili smo se (z mnogimi tožbami radi razžaljenja Nj. Vel. itd.) in organizacija je pogumno z uma svetlim mečem okrcala vse one naše skrbne varuhe, ki so hoteli na vekov veke zapovedovati našemu stanu v šolskem in izvenšolskem delu. **Hlapec Jernej je v lastni pesti in v svojih možganih zasledil svojo pravico in jo udeležuje od dne do dne z večjimi uspehi.** Za časa Finžgarjevega nadzorstva se je izven šolskega dela in izven naših stanovskih krogov zgodil slučaj, nevreden poštenih mož, a žal, da je morala radi tega trpeti šola in učiteljstvo po nedolžnem radi klevet nekaterih ljudi, ki bi morali svojega bližnjega (ali bolje učitelja — svojega najbližjega) ljubiti kakor samega sebe. Tudi to je pozabljeno, ker je naše delo v šoli zgledilo tudi to neprijetnost, ki ni pustila na naši organizaciji niti najmanjše umazane pege. Finžgar je odšel. Naša organizacija je ostala krepostna, neomadeževana, in danes je petdeset let stara. Nima ga naš rod v Italiji čestitejšega društva, ki bi delilo našemu ljudstvu večjih prosvetnih dobrin. Ker se zavedam vseh teh blagih činov učiteljskega društva za goriški okraj, mu danes kli-

čem s tega mesta: čast, zahvalo in blagoslov do stoletnice! (Odobranje).

Naš značajni starosta Tomaž Jug je bil 1908. upokojen in v znak naše hvalečnosti smo ga imenovali častnim društvenim članom, torej je on danes že petdeset let član našega društva. Oče naše organizacije! Iskrena Ti zahvala, da si nam zgradil to veličastno zgradbo naših žuljev, da si zanetil ogenj na tem našem ognjišču, okrog katerega se grejemo vsi, ki smo ohranili vero svojih očetov in besedo svojih mater! Srečno starost do najskrajnejših mej človeškega življenja naj ti podeli oni, katerega ljubiš! Vzornik naš, Tomaž Jug, naj živi celo stoletje!

Predno preidem v sedanjo, Križmanovo dobo, pozovem tovariša Leopolda Paljka, da prebere nekako kronologično poročilo našega učiteljskega društva, katero je sestavil zaslužni stanovski borec v delu za šolo in stan, naš osiveli tovariš Peter Medvešček. (Tov. Paljk here dolgo podrobno poročilo, ki je zgodovinske važnosti).

Nato je povzel zopet besedo slavnostni govornik Alojzij Urbančič in je nadaljeval: In sedaj smo v tretji, v Križmanovi dobi. Kaj naj rečem Tebi, Nace moj? Ni ga še rodila zemlja naša poteptana moža, ki bi se za učiteljstvo toliko pehal, kakor si se ti! Ni ga danes med nami učitelja, ni danes tovarišice v naših vrstah, ni ga danes človeka na Goriškem, ki ne bi vedel, da si ti naš neumorni delavec! Bil si ti to vedno, saj te je rodil učitelj, blag bodi njegov spomin! Vzljubil sem te pri prvem zborovanju, ko sem prišel pred tremi desetletji učiteljevat iz planinskega raja doli v nižino. Tovarišice! Tovariši! Veliki dolžniki tega najagilnejšega tovariša smo. Jaz, ki poznam vsak utrip njegovega učiteljskega srca, izjavljam danes tu, da ne vem s čim bi mogli mi povrniti vse plemenite čine temu našemu najvztrajnejšemu stanovskemu borcu. Ljubezen svojo smo mu dali, a dajmo mu tudi to, kar da-

jamo v prosvetnih društvih svojim najpridnejšim delavcem in društvenim voditeljem, na katerih požrtvovalno delo gradimo svojo stanovsko samozavest in svojo prožno silo. Javnost naša naj zve, da znamo častiti svojega bojevnika. Zato predlagam: Ignacij Križman bodi naš društveni častni član!... Predlog je tu. Prosim, da se prijavi oni, ki mu ugovarja. Vaši vzkliki, vaše glasno potrjevanje dokazuje, da poznam čustvovanje vaših duš. Moj predlog je soglasno in z odobravanjem sprejet. ... Naš novoimenovani častni član, naš ljubljeni tovariš, pobratim Nace! Sprejmi ta dar iz naših rok in bodi uverjen, da bi dali več, ako bi imeli več!...

Govornik je stisnil roko prisotnemu novemu častnemu članu, in »Živio Križman!« je zagrmelo po dvorani. Slavljence je ginjen vzkliknil: »Hvala tovariši! Ne iščem časti, a v svoji notranjosti čutim le, da sem bil svojemu stanu dolžan vse to, kar sem delal, kar delam in bom delal v blagor šolstva in učiteljstva! Bodimo složni v teh resnih dneh in sledimo nasvetom svoje stanovske organizacije...!« Slavnostni govornik nadaljuje:

Naj te nam ohrani nebo čilega in vedrega do starosti tvojega predhodnika in častnega tovariša Tomaža Juga!

Brez src sodniki so za mizo zhrani,
ti orješ beden skaloviti svet,
človeštvu v službi ti junak ostani,
na njivo tvojo hodi narod žet!

Delo tvoje in našega stanu je bilo blagoslovljeno. Učiteljstvo in šola sta dvigala ljudsko prosveto zelo visoko. S ponosom povdarjamo, da ni več analfabetov niti v naših najbolj skritih gorskih vaseh. Učiteljsko delo je doseglo prvenstvo v tem pogledu, in ako opazujemo še današnjo knjižno produkcijo in primerjamo svojo duševno bilanco, zastrmimo veselja, ko vidimo toliko aktiv in skoro nič pasiv. Aktiva smo vsi organizirani, a pasiva so neorganizirani, ker škodijo samostojnemu prosvetnemu razvoju naših množic in ugledu našega stanu. Naša pasiva ne presega niti prstov ene roke in vem, da ne bo dolgo, ko bomo vsi organizirani in vsi se bomo gredli na solncu našega udruženja. Prizadeti, razmišljajte in nazaj v očetovo hišo!

Da proslavimo svoje petdesetletno prosvetno delo, smo sklenili v društvenem odboru, da založi naše društvo **Ribičičevo delo »V kraljestvu palčkov«** (II. del), in prosim, da se izjavite pri današnji skupščini ali soglašate s tem. Kdo ugovarja?... Ker ni ugovora, je sprejet soglasno tudi ta predlog, in predsedništvo ga udelevi.

In vi, seme izkrvavelega naroda, slušajte moj glas ob sklepu naše petdesetletnice. Vsi v organizacijo, oklenimo se je zvesto z vsemi silami, ne rušimo svoje sloge in svojih moči, da bodo naši Palčki — Martini Krpani, silni in močni, da raznesejo po naših poljanah polne vreče modrostne soli, da bo naše ljudstvo bolj izobraženo in

močno v svojem hrepenenju in stremljenju. Zgradimo s svojim delom vsaj do petinpetdesetletnice svojo stanovsko tiskarno in takrat poreče samozavestno vsak učitelj v naši Zvezi: **»Učitelj sem in kdo je več?«**

Samo organizacija ustvari tolik polet, zato slava spominu ustanovnikom našega društva in hvala vam, živim našim predhodnikom, a slava in hvala vam, sodobni stanovski borci in zveste tovarišice! Organizacija bodi solnce, ki obseva in ogreva naše vrste. Nam vsem se je zahotelo tega solnca, vsi hrepenimo po njegovih žarkih in obračamo svoja srca za njimi. Ne sme biti učitelja in ne učiteljice v našem okraju izven našega nad polstoletnega društva! Oklenimo se ga vsi — prav vsi — tudi tisti, ki ste mlačni, da bomo krepki in silni korakali po strmem klancu na široko belo cesto svojih vzornikov.

Završelo je po dvorani v dokaz, da so naše predsednikove besede odmevali v idealnih dušah našega goriškega učiteljstva.

Dvignil se je predsednik naše Zveze Germek in izrazil z izbranimi besedami v imenu Zveze iskrene čestitke najmočnejšemu in najdelavnejšemu društvu z vzklikom: »Cveti, rasti in razvijaj se!« Nato je dr. Trošt v imenu Zveze prosvetnih društev izrazil krasno čestitko društvu-jubilarju. Povdarjal je, da se moramo podrobno delu goriškega učiteljstva zahvaliti za sloves, ki ga uživajo zavedni Goričani, in izraža željo, da bodi učiteljstvo tudi v bodočnosti najpridnejši delavec pri našem prosvetnem delu. Govornikove pesniške besede so segle poslušalcem v srce.

Poslanec dr. Podgornik je čestital k društveni petdesetletnici v imenu svojim in svojih tovarišev poslancev in je izrekel iskreno željo, da bi društvo do stoletja sledilo v svojem delu sedanjim prosvetnim smernicam.

Alojzij Urbančič povdarja, da je dobilo predsedništvo mnogo pismenih čestitk in omenja med drugimi brzojavni pozdrav poslanca Ščeka iz Rima, pismeno čestitko UJU ter tov. Pavla Plesničarja, ki je bil mnogoletni društveni blagajnik, ustne čestitke je naročil tudi gospod goriški okrajni šolski nadzornik in drugi. Končno prebere lepe čestitke našega ljubljenelega Nestorja Tomaža Juga, ki nam s pesniškim ognjem piše: »V edinosti in slogi je življenje in moč, nasprotno je razpad in pogin!«

S pesniškim govorom je zaključil predsednik to sijajno uspelo slavnostno zborovanje, roteč učiteljstvo k pobratimskemu in posestrinskemu požrtvovalnemu delu, da se dvigne naša šola in z njo ljudska prosveta, na kateri si zgradi vpliv in blagostanje, ugled in spoštovanje naš učiteljski stan.

Zvečer je bil koncert Zvezinega zbora, pri katerem je sodelovala operna pevka g.a. Lovšetova. S tem koncertom se je sijajno završila proslava petdesetletnice goriškega učiteljskega društva.

ŠKOLSKI PRAZNICI

Pravo je i počteno odmarati se iza rada, ne samo pravo, no još i zdravo i potrebno, jer odmorom nam se povraćaju radom potrošene telesne i duševne sile. Dosti je vama učiteljima za odmor noć i noćno spavanje! — primetiti bi nam se moglo. Mi naprotiv smatramo, da učitelju nužno trebaju

odulje školske počitnice. Nama traju u novoj našoj državi predugo, puna tri meseca. Predugo još i zato, što uživamo kroz školsku godinu dosti i previše škole prostih dana, (četvrtki, nedelje, svečanosti, blagdani, slučajne bolesti, dopusti.) Tih škole i pouke prostih dana nabere se kroz godinu toliko, da ih je zbilja učitelju previše, dosadjuju mu, a i zabrinjuju ga, kako da u kratko doba iscrpi škol-

sko gradivo i kako će mu učenici nešto naučiti i postići učevnu svrhu. Istina, danas se malo pazi sa kompetentne strane glede napretka u našim školama, ali ipak boli to savesna učitelja, što mu nije moguće postići u školi veće željene uspehe na uhar općeg napretka i prosvete. Zato, ponavljamo, nisu u dobro kulture današnji naši tromesečni praznici. No oni su određeni ne samo nama, nego većma školskoj mladeži. I ova moraju uživati nekakav razmak među škol. godinama, moraju dakle biti prosti posvećena škole, a da se mogu posvetiti dušom i telom zabavama, plandovanju i igranju. Ovo je dašto od preke nužde za gradsku decu, koja moraju sedeti u školskim klupama jutrom i popodne, a da ne zapaštaju škole kroz čitavu godinu. Ali i za gradsku decu predugi su tromesečni praznici. Pogotovo su to za seosku mladež, koja dnevno se gomba — radom i hodom do škole, a mora često i prečesto zaostavljati školu radi kućnih i poljskih radnja, te radi bolesti njihove i njihovih ukućana. Veći deo dece stoga nije uživalo obuke ni po godine. Ovo tako štetno upliva na budućnost današnje generacije. Još je gore školsko stanje u staroj Italiji. Tu i danas opstoji trogodišnja škol. obvezatnost do 9. godine starosti; a dodamo k tomu tromesečne počitnice, lasno će nam biti shvatiti duševno stanje mladeži. Sada tek razumijemo za razlog velikog broja nepismenih u nekim pokrajinama Italije i za njihovo nisko kulturno stanje.

Ako se u nas uvede 5-god. škol. obvezatnost uz držanje tromes. praznika, znamo već sada, od koje li će to biti kulturne štete po naš narod. Znači to, da ćemo početi nazadovati i to stalno nazadovati. Uvede li se 5-god. polazak škole, tada već sada izričemo svoje mnjenje, da valja istodobno skratiti barem na dva meseca velike letne praznike iz prosvetnih obzira.

Tko ima pravo na uživanje školskih praznika?

Po zakonu svi nastavnici i djaci. Ali moralno samo oni, koji su radom (učenjem i poučavanjem) iscrpli tekom školske godine svoje sile. Marljivi, dakle radini i zauzeti učitelji i djaci imaju jedino apsolutno pravo uživanja školskih počitnica. Ovo pravo gube dakako lenčine, besposlice, dangube, koji dašto nisu radom trošili svoje moralne ni fizičke sile. Ostale im netaknute, pa zato — ne vredni su počitnica. Uživaju ih dašto i oni, ali to znači, da uživaju nezasluzenu platu, a to je — nemoralno.

Kako ćemo sprovesti školske praznike?

Svakojako. Svak po svojem temperamentu i nazorima. Gotovo je: pravi učitelji, zauzeti i radini, sprovesti će ih na jedan način, a besposličari ili učitelji-nadničari na drugi način. Nekoji će reći, da su počitnice zato, samo da se počiva, spava, leži, dangubi. Umni i moralniji učitelji će biti mnjenja, da valja lakim duševnim i telesnim radom odmarati se, a to znači, dizati, krepiti i pomladjivati svoje moralne i fizičke sile. Imadu sasma pravo. Jer jedino lakim duševnim i telesnim radom, ra-beći ih izmenično, možemo svestrano i stalno odmoriti, t. j. osnažiti i pomladiti sve svoje iscrpljene radom sile. Američki inteligenat i djačtvo sprovede svoje praznike fizičkim radom radeći uz platu na poljima. Tamo ćeš naći ne retko gde gospodin (učitelj, profesor, činovnik) sa pravim radnikom i djacima vrši isti fizički (poljski) posao. U Americi je časno baviti se pravim radom, dočim u nas još nije prodrlo to mnjenje. Mi smo u Europi zlo odgo-

jeni, pa i danas smatramo telesni rad «ispod časti» za gospodina. No, zato je Europa — sretna! Anglosaska rasa radi, radi sva i svi slojevi, pa se u njih gleda prekim okom besposličare, ma bili i bogati i bogatuni. Amerikanci se i igraju, bave športom, ali to smatraju nekakvim surogatom rada; inače u njih je jedino telesni rad pravi rad, što jača duh i telo, i što ga — obogaćuje. Nama učiteljima nek budu o tomu učiteljima Amerikanci; a bodi nam uzorom naš veliki Tolstoj, Petar Veliki, Goethe i drugi veleumi, koji su se najvoleli odmarati fizičkim radom. Ovako sprovadja Američan školske praznike, dočim Irlandavac i Finac nešto malo drukčije, budući domovina im nije bila slobodna. Njihovi učitelji zato i djaci putuju zemljom da poučavaju svoj narod, a da ga ujedno pozabave pevačkim, gombalačkim i kazališnim veselicama. Oni najveć u praznicima priređuju domovinom zabavno-poučne večeri. — Mi u Istri i čitavoj Julskoj Krajini ne možemo drukčije sprovesti svoje praznike negoli nam je dozvoljeno. Skučeni smo i nije nam moguće kretati se po miloj volji. Ali ne smijemo da svojevolutno gubimo pravo na uživanje praznika po miloj svojoj volji. Ko ne vrši neko pravo, izgubi ga. Mi se povedimo za Amerikancima, Fincima, Irlandcima i Dancima. Komu dano od nas, nek se bavi radom na polju, vinogradu i pčelinjaku i to u svoju osobnu korist, a u nakani, da mi posvetimo i uzveličamo telesni rad, pa da nam narod ne zapašta motike i kose, držeći ih za svoje najveće mučitelje. Podjimo i med narod, da ga poučimo u svemu u čemu možemo i što potrebuje. Nijedan dan da ti ne mine a da nijesi stogod uradio za opće dobro. Jačaj svoje i narodne sile. Budi čovekoljub, pak da uradiš i za tog čoveka bednika što možeš. Za nas nije ona: Dolce far niente! — Za nas vredi ona: Radi, snuj, vrši, napreduj, prosvetluj! Ne gubimo dane i svoje praznike ležanjem i besposličarenjem, a pogotovo ne pijančevanjem i uživanjima što nam ubijaju mozag i živce, i nas strovaljuju u bolesti, a ujedno nas stvaraju kukavicama, a ne junacima borcima. — Jakima, zdravima, poduzetnima, agilnima i odvažnima stvoriti će nas samo kretanja: telesni rad, izleti na gore, pevanje, kupanje, lov, telovežba i drugo slično. Ovime da se bavimo u praznicima, a u tome prednjačimo narodu. Neki učitelji su tako marni da i za školske praznike poduzimaju sa mladeži izlete uz pevanje.

Naša Zveza vrlo se stara da pametno pozabavi svoje članove. Socijalni tečaj kod Sv. Lucije nešto je idealna. Tu su učesnici uživali čist uzduh, izlete u devičanskoj naravi, zabave i pouku ujedno. A onda ona kolegijalnost i razgovori, nevine šale, društvo! Ovako znadu samo učitelji sprovadjeti školske praznike. — Tečajevi u Firenzi i Rim smatrajmo ugodno-porečnim izletima.

Jesmo li kod kuće, pametno sprovadjamo dane u smeri jačanja duše i tela. Dušu jačajmo znanjem. U praznicima dakle učimo. Bez knjige i novine da nismo nikada. Počivajući i šećući imajmo u džepu knjige. Priznajmo: nismo savršeni i nismo dostatno učeni. Mnogo nam manjka, što moramo lektirom pridobiti. Ako nemaš vrta ni pčelinjaka, kako inače da sprovedeš bez knjige duge letne dane u dugim praznicima? Oh, dosadan je na smrt život bez knjiga i novina. Za umna učitelja knjiga mu je jedina prava uteha, tešiteljica i pratilica. Traži dakle, družu, knjige, pa ih gutaj sada u praznicima. Ne ćeš se pokajati. A uz čitanje bavi se i pisanjem.

I u tome nastoj usavršiti se. Piši, da ti srcu odlane; piši da bodriš i poučiš drugove i svoje ljudstvo. Ona «Nulla dies sine linea» vredi za učitelja kao osobu i kao nastavnika. Inače ne ćeš napredovati; a ko ne napreduje, nazaduje. Čitanjem dakle i pisanjem sprovadjaš svoje počitnice. Ne ču ti prepo-

ručiti što da čitaš, ali ipak ču jedno: uzmi u ruke sve brojeve našeg «Učit. Lista», moguće i sve njegove godišnjake. Čitaj, bileži, pamti i onako radi! Time ćeš svakako nešto pridobiti, pa ćeš biti i zadovoljan. Uvjerem sam u to! — Dakle — radimo, snujmo, mičimo se i napredujmo.

IZGOVORJAVA TRDEGA ELA PRED SOGLASNIKI IN NA KONCU BESED

Drugi predlog o jeziku, ki ga je soglasno sprejel delegacijski zbor v Gorici, je bil, naj se izgovarja v šoli trdi l kot dvoustnični u. Nekdo je vprašal, kako naj se to pravilno vrši. Odgovor je bil: «Vsakdo naj uči tako, kot govore v njegovi vasi!» To bi bilo nekoliko prehudo. Treba je vendar nekih pravil, nekih smernic, treba je enotnosti. Pred vojno so bile neke polemike o elu in uju, ne spominjam se več, kaj so pisali, tudi ne vem, ali se še kje dobijo.

Tukaj skušam podati nekaj smernic o tem.

Grafično znamenje naj bo debelo tiskani l, ki naj se izgovarja kot dvoustnični u. Če se preliwa tudi samoglasnik z elom v u, naj sta oba debelo tiskana.

I. Pred soglasniki. Trdi l se izgovarja pred soglasniki kot dvoustnični u, n. pr. poln, čoln, volna, žolna, kolnem, solnica, dolbsti, Tolmin, samostalnik, imenovalnik, roditel, dajalnik, tožilnik, družilnik, nikalnica, jabolko, bilka, belka, volk, tolči, kolkovati, tolst, dolg, kolk, žolč; silen, silna, silno; obilen, obilna, obilno; redilen, redilna, redilno; bolan, bolna, bolno; kolek, kolka.

II. Na koncu besed. Osnovno pravilo je: Če je samoglasnik pred končnim elom naglašen, se nikdar ne preliwa v u, če ni naglašen, se včasih z elom pretaplja v u. V naših besedah stojijo pred končnim elom vsi samoglasniki. Tako imamo besede, ki se končujejo na -al, -el, -il, -ol, -ul. Oglejmo si te končnice vsako posebej.

1. Končnica el.

a) V končnici -el se izgovarja kot dvoustnični u samo l, če je e naglašen, na pr. šel, pel, grel, bel, zrel, vesel, cel, vrel, vel, uvel, pepel, vrzel, svirel, pekel; sel, sla; Strel, Komel, Danel.

b) Končnica el se vsa pretaplja v dvoustnični u, če e ni naglašen, na pr. osel, orel, Orel, kozel,

vogel (ali: vogal), misel, zibel, voz, pogibel, videl, tolkel, hotel, vedel, svetel, usehel, zamrzel, zamolkel, osupel, otrpel, pobegel.

2. Končnica il.

a) Če je i naglašen, se ne preliwa z elom v u, na pr. bil, bil (bilka), skril, skril, zašil, umil, minil, ril, vil, pil, gnil.

b) Nenaglašeni i je že tako onemel, da se pri izgovarjavi ne sliši več, na pr. zamrznil, učenil, krenil, zamaknil, potuhnil, pahnil, vozil, umolknil, polénil ali: polenil sem se.

3. Končnica al.

V končnici -al se samo l izgovarja kot u, če je a naglašen ali ne, na pr. bral, gnal, spaí, stal, dal, vogal, piščal, kupoval, koval, igral, končal, žival, bokal, Budal, Kal, poznal, šepetal; prav tako tudi stopal, delal, begal, kidal, kisal, kuhal, pokal, trgal, obešal, gibal, šival.

4. Končnica ol.

V končnici -ol je navadno o naglašen in se vedno samo l izgovarja kot u, na pr. Kofol, sol, fižol, stol, Stol, kol, gol, pol, vol, dol, bol, sokol.

5. Končnica ul.

Ul se izgovarja ali dolgi potisnjeni ū, na pr. snul, zasul, sul, zasul, rjul, slul, minul, ali kot kratki potisnjeni u, na pr. obul, sezul, čul, rul.

Za r stoji samo l, ki se izgovarja kot u, na pr. zrl, žrl, sprl, strl, drl, razdrl, cvrl, umrl, vrl.

V dvojniskem in množinskem roditelju, ki se končuje na -l, se l izgovarja kot l: šola, šol; sila, sil; tesla, tesel; osla, osel; žila, žil; vila in vile, vil; rogovila, rogovil; štula, štul; skula, skul; skala, skal; deblo, debel; duplo, dupel; delo, del; veslo, vesel; povreslo, povresel; čislo, čisel; šilo, šil; oralo, oral; milo, mil; obrazilo, obrazil; dopolnilo, dopolnil; motovilo, motovil; grlo, grl; žrelo, žrel; selo, sel; tnalo, tnal; kola, kol.

Če stoji trdi l pred samoglasnikom, se izgovarja kot l.

Ivan Matelič.

IZ ORGANIZACIJE

POZIV.

Za sestavo imenika učiteljstva, ki se objavi v stanovskem glasilu, rabim podatke. Prosim društvene tajnike, da mi pošljejo na podlagi Ročnega zapisnika za l. 1923 izkaz vseh sprememb v službenem razmerju učiteljstva za šolsko leto 1923./24., kakor hitro se izvršijo. Poleg družega je zadeva važna tudi radi rednega dostavljanja «Učit. Lista».

Zvezin tajnik.

PEVSKI ZBOR ZVEZE

Vsled tehničnih ovir se je turneja zbora razdelila v dva dela: Benetke, Bolonja, Videm se obiščejo sedaj, ostala mesta o Božiču.

Koncerti, ki jih nameravamo izvršiti, so izred-

nega pomena za naš stan in ime, da ni potrebno izgubljati o tem besed. Mislimo, da se pevke in pevci tega zavedajo v polni meri in da bodo temu primerno storili svojo dolžnost. Le tako bo mogoče doseči oni moralni uspeh, ki nam je potreben in ki ga moramo iskati — neglede na žrtve.

5. septembra moramo biti na svojem mestu (dvorana KSD pri Sv. Jakobu), da se čim najpopolneje pripravimo na svojo pot. Note se sicer niso mogle razposlati pred vajami, upamo pa, da ne bo nedostajalo časa za temeljito nastudiranje. Vaje se bodo vršile od 8'30 - 12'30 ure in od 14. - 16. ure, natančno držeč se tega časa.

Glavno je, da nastopi zbor polnoštevilno, sicer propademo. Odbor.

Nekoliko statistike „Novega roda“ Goriški okraj

Ime šole	Število otrok	Naročni kov		V %	
		lani	letos	lani	letos
Ajdovščina	145	8	17	5.5	11.7
Avče	122	9	10	8.3	8.2
Bate	45	2	1	4	2.2
Banjšice	182	—	—	—	—
Batuje	170	—	—	—	—
Berje	133	—	6	—	4.5
Billje	165	5	25	2.3	15.1
Branica Dolnja	46	8	1	16	2.2
Bukovica	174	17	17	9.4	10.2
Cerovo	136	5	5	3.4	3.6
Čepovan	108	12	15	11.1	13.8
Črniče	91	8	—	6.6	—
Deskle	85	17	8	19	9.5
Dobravlje	98	25	16	27.7	16.3
Dol (Ajdovščina)	221	3	6	—	2.7
Dol (Rublje)	54	—	—	—	—
Dornberg	303	70	89	22	29
Sv. Florjan	209	—	—	—	—
Gabrije pri Ajdovščini	77	2	—	2	—
Gabrije pri Sovodnjah	22	—	—	—	—
Gojače	78	6	—	6.6	—
Gornje Polje	68	12	12	16	17.6
Gradišče	134	—	17	—	12.6
Grgar	153	16	10	11	6.5
Kal	170	—	—	—	—
Kamje	164	6	5	11	3
Kanal	236	15	13	5	5.5
Kojško	182	20	10	10	5.5
Kostanjevica	53	1	—	2	—
Kozana	124	7	—	5	—
Sv. Križ	223	—	—	—	—
Kromberg	129	8	8	7.3	6.9
Krlovče	47	—	—	—	—
Levpa — Zavrhi	91	—	10	—	—
Lig (Kanal)	42	2	—	3.4	—
Lokavec	164	40	25	20.4	15.2
Lokavec (Čepovan)	168	3	—	—	—
Lokve	74	3	5	3.5	6.7
Lom (Sv. Lucija)	78	4	2	5	2.6
Smartno	139	20	—	13	—

Objavljamo nekoliko statistike o «Novem rodu», da damo društvenim predstnikom in odborom pregled vrlin in hrib v stanovskih vrstah z ozirom na širjenje dobrega čtiva med šolsko mladino. Širjenje «Novega roda» pomenja podpiranje dela šole in razvijanje moralnih in duševnih moči našega naraščaja, zato je dolžnost učiteljstva, da stori za lepi mladinski list, kar se da zanj storiti.

SAMOIZOBRAZBA

Herbert Spencerjev „Uvod v študij sociologije“

(Ferdo Kleinmayr)

Politični predsodek. Dnevni dogodki, ki kažejo politiku, kako se bodo razvijale stvari v najbližjih prihodnjih dneh, so hkrati snov socialne vede. Če tedaj pomislimo, da so politiki pri sodbi svojih nasprotnikov in njihovih dejanj ter nazorov več ali manj pod vplivom afektov, uvidimo takoj, kako neizmerna zapreka za socialno vedo je politično strankarstvo. Kaj neredki so slučajji, da zavrne ena stranka predloge nasprotna stranke, a sprejme prav iste predloge, ako izhajajo iz lastne stranke. Strankarsko cepljenje ima velik vpliv na pojmovanje minulosti in bodočnosti in torej na sociološke

predstave, tak vpliv, da mi lahko že vnaprej povemo, kako bo ta ali oni politični častnik pisal, ali ta ali oni politični govornik se izjavil o gotovi socialni naredbi, če le poznamo kakšne — «barve» je, t. j. kakšen politični predsodek ga obvladuje.

Vrhu tega se pojavljajo še druge, izvenstrankarskega kroga segajoče vrste političnega predsodka. In ena glavnih je, da se splošno misli, da se morajo uspehi skladati s sredstvi. Čim več sredstev sem uporabil, tem več uspehov bo. To pa ni resnično, ker vsota uspehov ni v razmerju z množino uporabljenih sredstev. Cilj ni utemeljenost, temveč preprostost. Le do gotove mere so potrebni pripomočki za uspeh, kar gre čez to mero, to je le nepotrebna pratež, ki ovira. Vpliv te zmote se opaža n. pr. v neopravičljivem zaupanju v politične oblike, to je v mnenju, da moremo doseči dobro vlado, ako se državni stroj spremeni v gotovi meri. Resnica pa je prav nasprotna: Samo one oblike so prave, ki izvirajo naravnim potom iz narodovega značaja. Le one oblike, ki so prilagojene narodu npravi, bodo trajne. To se je čisto opazilo. Oblika svobode in resnična svoboda si nista v pravem razmerju. Često se spremeni zbor poklicnih politikov (poslancev) v nekaj vladajoč razred z lastnimi interesi, kakor to ni nameravala ustava, z interesi, ki se ne ujemajo z javnimi interesi. Tu opazamo oboževanje sredstev v dosegu svobode same. Noben dobiček ni, če ima kakšna stranka «svojega poslanca». Poslanci so le sredstvo v dosegu namena in ta namen je enakopravnost vseh državljanov.

Teološki ali verski predsodek izvira iz močno občutene pripadnosti do te ali one veroizpovedi. Simpatije in antipatije, ki spremljajo ta občutek, potvarjajo seveda sociološko sodbo. Verski zelot gotovo ne more uvidevati, da imata njegov verski sistem in njegova navdušenost zanj le relativno vrednost, ki izvira iz relativne resnice tega sistema; ne more pojmiti, da vsebuje tuja veroizpoved in iz nje porodivši se fanatizem relativne resnice in relativno vrednost. Zelot ne premisli, da je njegova veroizpoved nekaka neizogibna posledica naravnega razvoja one družbe, ki jo izpoveda, temveč je prepričan, da je le njegov verski sistem najboljši in najsposobnejši za vse ljudi, za vse kraje in za vse čase.

Poleg verskega predsodka pa obstoja tudi **protiverski**, ki obvlada one, kateri so se osvobodili od obstoječe veroizpovedi ter sedaj goje neko sovraštvo proti nji. Zmota takih emancipirancev je n. pr. da je možno nadomestiti versko vzgojo krknega naroda z nekakim npravnstvenim zakonikom, ki ga točneje ne morejo določiti niti izvoljenci med protiverskimi fanatikami. Noben verski sistem ni nastal racionalnim, temveč empiričnim potom, zato ga spremlja tudi opravičena avtoriteta.

Vsi, ki napadajo vero ali pa jo branijo, menijo, da je vse odvisno od dogem dotične veroizpovedi. Dogme pa so le mimoidoče oblike tega, kar je stalno in stalen je med človeštvom verski čut, ki ne bo izumrl in tudi ne spremenil smeri svojega razvoja. Oblike bo spremenil ali bistvo čuta bo obstalo; moralni čut ne bo nikoli udušil religioznega čuta in če prvega še tolikanj stopnjujemo. Nič ne more trajno izpodriniti misli o neki sili, katere majhen in minljiv produkt je človeštvo, o sili, ki je obstojala pred človeštvom in bo obstojala za njim.

To zrcalo drži H. Spencer pred sociologom in pred možem dobre volje, ki se hoče posvetiti sociologiji. V teh poglavitnih težkočah in predsodkih vidi največje ovire za trezno razmotrivanje, za točno sklepanje. In po pravici, kakor uči vsakdanja skušnja, ko o enem in istem predmetu čujemo in beremo toli nasprotujočih si sodeb, ki izvirajo večidel iz čustvenosti, in ki nas ne morejo ogrevati, če tudi so zavite v silo učene fraze, oziroma prav zato ne, ker so zavite v take fraze. Spencer sledi namreč v svojih izvajanjih nravi svojega naroda, ki se najlepše zrcali prav pri največjem njegovem sinu, pri K. Darwinu, sledi preprostosti v slogu in jasnosti v besedi.

To sem hotel omeniti predno preidem k zadnjim poglavjem njegovega dela, namreč pripravi k sociološkemu študiju.

IV.

Zdaj, ko smo opozorjeni na predsodke, ki ovirajo sociološki študij, treba nam tudi navodil, kako se moramo pripraviti k temu študiju. Pravilno mišljenje je često odvisno od načina, kako sploh mislimo. Vsakdo ima neke posebnosti v svojem duševnem delovanju, ki vtisnejo poseben pečat njegovim predstavam.

Najprej opažamo temeljito nasprotovanje med čustvovanjem in spoznavanjem. Ali tudi med doznavanjem in mišljenjem naletimo na sorodno si nasprotstvo. Ljudje, ki so dovzetni za kopičenje posameznih opazovanj, so le redko usposobljeni k posplošenju teh doznankov; nasprotno pa so drugi zopet nagnjeni k posploševanju, ali ne veseli jih spoznavanje posameznih dejstev, temveč se naslanjajo raje na tuje doznavanje, tuje opazovanje, t. j. oni posplošujejo večinoma le od drugih nabrano gradivo.

Za sociološki študij pa je važen primeren način mišljenja. Pridobiti si ga moremo le s proučevanjem raznih znanosti vobče. Saj je sociologija znanost, ki obsega pojave vseh drugih ved. Zato se mora udomaćiti sociolog v vseh vedah.

Abstraktne vede, kakor n. pr. matematika in logika, mu podajajo nepobitno vero v nujnost ali potrebnost razmerja. Abstraktno konkretne vede kakor n. pr. fizika in kemija dodajo veri o povodu in učinku potrebno jasnost in silo. Potreben je študij oblik, kakor ga črpamo iz matematike in logike; potreben je študij faktorjev raznih prikazni, kakor ga podaja fizika in kemija. Ali ne zadostujeta! Treba je tudi proučevati faktorje same ob sebi in pridobiti si pravih predstav o njih. Poleg vaje v analizi mora korakati vaja v sintezi. Najpreprosteje se te vaje vrše, če proučujemo astronomijo in geologijo. Ali nad vse važen je biološki študij. Biologija ponuja namreč poleg primerne načina mišljenja hkrati tudi gotovo, točno posploševanje, ki je bistveno sociološkemu študiju.

Človek bi sodil na prvi mah, da zahteva Spencer od bodočega sociologa skoro preveč. Ali ni tako — kakor sem se prepričal po lastni skušnji, ko sem se lotil — kakor diletant — tudi socioloških študij ter sem moral instinktivno posegati nazaj k Lamarcku, Darwinu, Haecklu in dr. — in to predno mi je prišlo v roke Spencerjevo delo.

Štejem si v dolžnost, da to omenim, ker mislim, da podajajo prav te Spencerjeve zahteve zdravo smernico za naše samoizobraževalne tečaje, ako hočemo, da bodo vzgojili ti tečaji med nami res misleče nasledovalce življenjskih resnic.

Zveza biologije s sociologijo se da dokazati že

s tem, da uporabljata obe vedi iste raziskovalne metode. Dotikata se pa še v treh točkah. In sicer:

1.) ker izvirajo vsa socialna dejanja iz dejanj posameznih individuijev, in ker so vsa dejanja posameznih individuijev vitalna (življenjska) dejanja, ki se skladajo vobče z življenjskimi zakoni, sledi iz tega, da moramo poznati te življenjske zakone, ako hočemo racionalno razlagati socialna dejanja.

2.) Družba se nam prikazuje z druge strani kakor neka celota neglede na njene žive enote ter narašča, se obazuje in deluje slično kakor individui. Ako poznamo pojave naraščanja, obrazovanja in delovanja posameznega individuija, potem imamo v rokah ključ do spoznavanja teh pojavov v družbi.

Poleg tega opazimo v biologiji zakon izmenjave dela. Individualno bitje obstoja le, če je vsak njegov ud odvisen od ostalih udov in vsi udje zopet od vsakega posameznega uda. Isto je v družabni organizaciji. Ako se posveti član prvotne družbe bolj enemu opravilu (n. pr. izdelovanju lovskega orožja), morajo drugi člani iste družbe opravljati ona dela, ki jih on zanemarija vsled enostranosti svojega delovanja, ki pa so mu potrebna za življenje (n. pr. pridobivanje dnevne hrane). Če se to ne zgodi, mora član zaustaviti svoje enostransko delovanje. (Primer v biologiji: Pljučam, ki diha in čistijo kri, morajo dovajati drugi organi hrano).

3.) Analogijo med obema vedama zasledimo tudi v tem, da opazata toli biologija in višjih individualnih organizmih (n. pr. v živali) kolikor sociologija v višjih družabnih skupinah posebne osrednje (centralne) organe oziroma naprave, ki pospešujejo izmenjavo delovnih produktov (n. pr. živčni sestav, možgani — prometne zveze, tržovske organizacije).

Že s tem je dokazana ozka vez med obema vedama. Sicer pa je človek končni problem biologije in hkrati začetni problem sociologije.

Kolikor me tudi mika to na zlato zrnju bogato poglavje Spencerjeve knjige, hočem prekiniti. Dostavim le še njegove besede:

To kar poudarja množina današnjih verskih predpisov ter etičnih sestavov, to predpisuje že biologija, ki posplošuje življenjske zakone, namreč: Vsak naj živi tako, da drugega ne bo oviral niti mu škodoval!

To je politika prirodne šole.

(Dalje prihodnjič.)

Tiskovne pomote v članku »H. Spencerjev Uvod v študij sociologije«, ki deloma potvarja smisel, naj c. bralci popravijo sledeče:

II. odst., štev. 23., nadaljevanje 10. avg., stran 184, drugi stolpec: Po trinajsti vrsti je izpadla cela vrsta, zato naj se dotični stavek popravi tako le: »Ali kritično ga moramo pretresti ter se manj ozirati na to, kar nam zgodovinski pričevanje neposredno pove, bolj pa na to, kar nam nehote, posredno izdaja.«

Isti odst., štev. 24., nadaljevanje 20 avg., stran 189., prvi stolpec, 6. odstavek, prvi dve vrsti naj se glase: »Slednjič manjka večinoma našemu razumu potrebna važnost za shvačenje. Splošne predstave...

Istotam stran 190., drugi stolpec, 5. odstavek, prva vrsta: Izpuščena je beseda »patriotični«, tako da naj se popravi stavek sledeče: »Kakor patriotični predodek je tudi razredni...»

Druge manjše tiskarske kozle, ki pa često zamenjujejo naravnost sklon, je inteligentni bralec menda že sam popravil tako n. pr. tudi ponovno **podvojevanje soglasnikov** (n. pr. »posameznike« in dr.). To sem hotel omeniti, da bi mi pozneje kdaj kdo ne očital, da hočem vpeljati novotarstva v slov. slovnico in pravopisje. Izkušnjo imam namreč, da je tudi to mogoče.

F. Kleinmayr.

ŠKOLSKÉ VESTI

Malenkosti

Ne dolgo temu nam je došla od višje šolske oblasti okrožnica, mimo katere ne smemo kar tako; to pa iz dveh vzrokov: 1) vsebina okrožnice sama je jako važna; 2) znameniti sta pa tudi — zamotanost in zakasnelost okrožnice.

Najbrže je že vsakdo uganil, da je govor v okrožnici kr. šolskega oskrbnistva št. 1862/23 z dne 10./7.1923. s predmetom: Razpis natečaja za definitivna mesta.

Morda pa kdo poreče: po toči zvoniti ne pomagaj! — Pa poglejmo!

Z vsebino okrožnice se obširneje bavi tov. Mermolja v «Eidinosti» od 9. avg., za kar moramo biti skrbnemu tovarišu le hvaležni. Mogoče res ni kaj v redu, kakor nekateri pravijo; toda kaj, saj se sami gg. šolski nadzorniki več ne razumejo. Enkrat ti dajo tako pojasnilo, drugič pa popolnoma nasprotno.

Toda k stvari!

Izdajanje sličnih okrožnic sredi počitnic ni kar si bode; ali bolje: popolnoma — neumestno. Po vseh mogočih krajih v in izven države razkropljeno učitelstvo niti od daleč ne slutí, kake važnosti bi bila njihova prisotnost doma, ne gledé na to, da se dobe učitelj(ice), ki službujejo že deset let, a so še vedno — provizorični. Nastane vprašanje, kdo naj te ljudi pravočasno obvesti? Ponavljam — pravočasno, kajti 15. avgusta je že vsega konec! Pa recimo — nekaterim se posreči priti še pravočasno domov; toda ali si bodo utegnili preskrbeti kopico zahtevanih dokumentov z mnogobrojnimi overitjenji in izkazi in kaj vem kaj še vse? Je veliko vprašanje, na katero je odgovor: «ne» mnogo gotovejši, nego odgovor: «mogoče», (ker je gotov «da» popolnoma izključen.) Saj še oni, ki so takoj dobili in čitali okrožnico, poslano od posameznih okrajnih šolskih svetov in ki so morali priložiti vse dokumente, najbrže niso utegnili vsega pravočasno urediti, ker so došle okrožnice jako pozno (okoli 8. ali 9. avgusta).

Okrožnica razpisuje mesta. Toda — katera? Oziroma se na prvi odstavek okrožnice je mogoče, da dobi učitelj iz Tolmnskega mesta v Istri itd. Ali pa bodo mesta pozneje kdaj razpisana in bo treba še enkrat prositi? To je precej nejasno.

RAZNE VESTI

Josip Stritar: Izbrani spisi za mladino. Priredila Fran Erjavac in Pavel Flerè. Z risbami okrasil Saša Šantel. V Ljubljani 1923. Izdala, natisnila in založila Učiteljska tiskarna. Str. LXX + 411. Cena eleg. vezani knjigi 60 Din.

Knjiga o Stritarju ne zaostaja za Erjavčevo. Za življenjepisom je razvrščena snov v verzih: mladinske, razne pesmi ter basni, nato so prizori in igrokazi, končno povesti in poučni spisi s tolmačenjem. Pripravljajo se zbirke: Jenko, Slomšek, Kersnik in Tavčar.

«Stara Ljubljana». Saša Šantel je naslikal 6 lepih razglednic: Ribjo, Rožno in Studentovsko ulico, Portal bogoslovnice, Pred stolnico in Pogled na stolnico. Tiskala in založila Učiteljska tiskarna.

Dr. Janez Krek: Izbrani spisi. I. zvezek. Mlada leta 1865.—1892. Uredil Ivan Dolenc. Cena za inozemstvo 50 Din. Priporočamo!

Kdo pa naj pravzaprav vloži prošnjo? Kdo je še definitivni in kdo še ni? Po okrožnici sodeč ni nihče definitivni in morajo torej vsi prositi. Pisano je namreč, da učiteljem, ki službujejo kot **definitivni ali provizorični**, ni potrebno prilagati gotovih dokumentov. Nekateri si to tolmačijo tako, kakor češ, da le oni definitivni učitelji morajo prositi, ki hočejo dobiti kako drugo mesto. Toda, kako naj pa oni vedó, za katero mesto naj prosijo, ko vendar razpisana mesta niso označena. Zopet drugi trdè, da definitivnim sploh ni treba prositi (med temi tudi neki nadzornik). Sledi zopet — toda: zakaj pa je sploh oni izraz «definitivni ali provizorični» v okrožnici? Saj bi bilo — z ozirom na jasnost — edino pravilno le «provizorični»!

«Non saranno ammesse nè domande, nè documenti, nè titoli che per qualsiasi motivo giungeranno dopo il termine predetto.» Vzrok temu je razumljiv: prošnja je toliko, da bi s takim početjem precej otežkočili delo. Toda — zakaj se pa okrožnica ni prej poslala; ali pa, če se že to ni moglo zgoditi, zakaj se vsaj oni «termine predetto» ne podaljša? Kaj pa, ako ima kdo kak dokument priložen kakí prošnji pri kateremsi bodi uradu? Sicer je to dobra šola nekaterim: originalov ne dajaj iz rok!

Da je bila marsikatera okrožnica, odposlana od okrajnih šolskih svetov, še slabo prepisana od prvotne okrožnice in to v marsikaterih bistvenih slučajih, pustimo!

Neobhodno potrebno je, da se podaljša rok vlaganja prošenj.

Op. ur.: To se je zgodilo. Rok je podaljšan do 18. septembra.

Školske promene u Istri. Nestaje hrvat. škola u Istri kao snega na proletoznom suncu. — Mi ćemo ih redom objavljivati. Za sada ćemo spomenuti potlađančene hrvat. škole u pazinskom kotaru u proš. škol. godini, a ove su: Zarečje (1 razr.), Žminj (3 razr.), Tinjan (1 razr.), Drevje (1), Brdo (1), Grčiče (1), a i Lindar i to odlukom kr. Prefektura u Trstu i to, počam od 1. aprila. Ona zadnja hrvat. jednorazrednica pretvara se potezom pera jednostavno u talijansku mešovitu dvorazrednicu, sa širim škol. okolišem priključenjem hrvat. sela Brežani i Marići. Sve postići možemo, samo ako hoćemo! Dante bi rekao, da živimo u dobi i zemlji «dove si vuole quello che si vuole».

Dobrovoljni prinosi za obitelj pok. Licula Žigante Josip 30 L, Čop Josipa 5 L, Zlatić Marko 5 L, Zović Janko 20 L, Brdar Anka i Jakša 20 L, Stihović Leopold 5 L, Jerićio Marija 15 L, Braća Demari 20 L, Ribarić-Vidmar Marija 10 L, Brnobić Ana 5 L, Kurelić-Kopitar Marija 10 L, Gostinčar Ante 5 L, Neimenovni kolega 8 L, Ribarić Martin 10 L, Staver Josip 15 L, Sufić Ester 15 L, V. Šepić 5 L, M. Mođorović 10 L, Ukupno 233 L. — Novac je već predan udovici. Blagajnik.

Tov. Anton Mervić, ravnatelj mešćanske škole v Ribnici vabi tovariše, ki so maturirali l. 1903 v Kopru, k praznovanju 20-letnice ob priliki vele-sejma, 8. in 9. septembra t. l. v Ljubljani. Sestanek 8. septembra opoldne v Zvezdi, nato pogovor o primerni proslavi.

Sklicatelj želi, da bi se odgovorilo na predlog pritrđilno ali negativno na njegov naslov v Ribnico (Dolenjsko).